

BÜYÜKŞEHİRLERDE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN YEREL YÖNETİM POLİTİKALARINA ETKİSİ

The Impact of Syrians Under Temporary Protection on Local Government
Policies in Metropolitan Cities

Aysun ÖCAL** - Melike CESUR**

Öz

Türkiye, özellikle 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşın ardından yaşanan yoğun göç dalgası ile bu olgunun etkilerini derinlemesine yaşamaktadır. Türkiye’nin coğrafi konumu ve Suriye’ye olan sınır komşuluğu, Suriyeli göçmenlerin önemli bir kısmının Türkiye’ye sığınmasına neden olmuş; bu durum, başta yerel yönetimler olmak üzere birçok kamu kurumunun politika üretme süreçlerinde köklü değişikliklere yol açmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki belediyelerin göç politikaları üzerindeki etkilerini ortaya koymak, bu politikaların yeterlilik düzeylerini değerlendirmek ve karşılaşılan sorunlara yönelik geliştirilen çözüm önerilerini analiz etmektir. Araştırmada, Göç İdaresi Başkanlığı’nın 2025 yılı verileri doğrultusunda geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin en yoğun yaşadığı on büyükşehir belediyesi (İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Hatay, Mersin, Bursa, Konya, İzmir ve Ankara) örneklem olarak seçilmiştir. Doküman analizi yöntemi kullanılarak bu belediyelerin 2015 sonrası faaliyet raporları, stratejik planları ve yerel göç projeleri incelenmiş; göçmenlere yönelik geliştirilen politika ve uygulamalar karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, her bir büyükşehir belediyesinin göç politikala-

ABSTRACT

Turkey has been experiencing the effects of this phenomenon in depth, especially with the intense wave of migration following the civil war that started in Syria in 2011. Turkey’s geographical location and its border with Syria have caused a significant number of Syrian migrants to seek refuge in Turkey, which has led to radical changes in the policy-making processes of many public institutions, especially local governments. In this context, the aim of this study is to reveal the effects of Syrian migrants under temporary protection status on the migration policies of municipalities in Turkey, to evaluate the adequacy levels of these policies and to analyze the solutions developed for the problems encountered. In the study, ten metropolitan municipalities (Istanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Hatay, Mersin, Bursa, Konya, İzmir and Ankara), where Syrians under temporary protection live the most, were selected as the sample in line with the data of the Directorate of Migration Management for the year 2025. Using the document analysis method, the post-2015 activity reports, strategic plans and local migration projects of these municipalities were examined, and the policies and practices developed for migrants were analyzed comparatively. As a result of the analyses, it has been determined that the migration policies of each met-

* Doç.Dr., Aksaray Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ayemen81@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4552-4521

** Uzman, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, melike802@gmail.com, ORCID: 0009-0007-8012-3252

rının; bulundukları bölgenin demografik yapısı, ekonomik kapasitesi ve göçmen yoğunluğuna bağlı olarak farklılık gösterdiği, bununla birlikte göç olgusunu öncelikli bir mesele olarak ele alan belediyelerin daha aktif ve kapsamlı çalışmalar yürüttüğü tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Büyükşehir Belediyeleri, Geçici Koruma, Göç, Şartlı Mülteci, Zorunlu Göç.

ropolitan municipality differ depending on the demographic structure, economic capacity and migrant density of the region in which they are located; however, municipalities that address the phenomenon of migration as a priority issue carry out more active and comprehensive studies.

Keywords: Metropolitan Municipalities, Temporary Protection, Migration, Conditional Refugee, Forced Migration.

1. GİRİŞ

Türkiye stratejik konumu, tarihsel birikimi ve sosyo-politik yapısıyla göç hareketlerinden en fazla etkilenen ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum, özellikle 2011 yılında Suriye’de patlak veren iç savaşın ardından daha da belirgin hale gelmiş; milyonlarca Suriyeli sivilin güvenlik gerekçesiyle Türkiye’ye sığınması, ülkenin göçle ilgili politikalarında yeni bir dönemin başlamasına neden olmuştur. Suriyeli göçmenler uluslararası hukukta kendi isteğiyle yer değiştiren kişiler olarak kabul edilmektedir. Türk hukukunda ise mülteci statüsüne dâhil edilmeyen Suriyeli göçmenler, geri göndermeme ilkesi kapsamında “geçici koruma” statüsü altında yer alan kişileri ifade etmektedir. Ülkelerindeki karışıklık nedeniyle Türkiye’ye sığınan Suriyeli göçmenler, bu karışıklık hali ortadan kalkana kadar veya üçüncü bir güvenli ülkeye geçişleri sağlanana kadar, geçici bir süre için ülkeye kabul edilmiştir. Başlarda bu iç savaşa neden olan karışıklığın daha kısa sürede netliğe kavuşarak sona ermesi tahmin edilirken giderek uzayan ve çevre ülkeleri de etkisi altına alan bu geniş çaplı kriz, Türkiye’ye daha fazla Suriyeli göçmenin kabul edilmesine yol açmıştır. Böylece, geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyelilerin sayısının artmasıyla birlikte, merkezi yönetim kadar yerel yönetimlerin de bu alandaki sorumluluklarını artırmıştır. Bu çerçevede belediyeler, yalnızca klasik hizmet sunumu görevlerinin ötesine geçerek, göçmenlerin sosyal uyumu, kamu hizmetlerine erişimi, toplumsal ilişkilerin dengede tutulması ve şehirdeki yaşam kalitesinin sürdürülebilirliği gibi çok boyutlu süreçlerde aktif rol oynamaya başlamıştır.

Bu çalışmada öncelikle göç olgusuna yer verilmiş, daha sonra ise Türkiye’de kentsel ölçeğin yeniden üretiminde göç politikası aracı olarak yerel yönetimlerin ele alınması konusuna değinilmiştir. Son kısımda ise büyükşehir belediyelerinin göç ve göçmenlere yönelik politikaları detaylı olarak analiz edilmiş; Türkiye’de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeli nüfusun en yoğun şekilde yaşadığı ilk on belediye (İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Hatay, Mersin, Bursa, Konya, İzmir ve Ankara) olan şehirlerin büyükşehir belediyesi olması dolayısıyla bu on büyükşehir

hir belediyesi örneklem olarak belirlenmiştir. Yerel yönetimler, toplumla doğrudan temas halinde olan kurumlar olarak, göçün etkilerini ilk elden gözlemleyebilen ve bu doğrultuda hızlı çözüm üretebilen bir konumda bulunmaktadır. Bu nedenle, göç yönetimi süreçlerinde belediyelerin kurumsal kapasiteleri, bütçeleri, personel yapıları, işbirlikleri ve stratejik planlama becerileri oldukça belirleyici hale gelmiştir.

Belirlenen büyükşehir belediyeleri, Türkiye’de hem nüfus yoğunluğu hem de idari yetki alanı bakımından göç yönetiminde kilit aktörler arasında yer almaktadır. Araştırmada, söz konusu belediyelerin 2015 yılından itibaren hazırladıkları faaliyet raporları, stratejik planlar ve yerel düzeyde hayata geçirilen göç odaklı projeler, doküman analizi yöntemiyle incelenmiştir. Bu analizler ışığında, belediyelerin göçmenlere yönelik hizmet üretme biçimleri, karşılaştıkları idari ve mali engeller, ulusal ve uluslararası iş birlikleri ile geliştirdikleri çözümler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Bu şekilde, büyükşehir belediyelerinin göç olgusuna yaklaşımları, uyguladıkları politikaların kapsamı ve etkinliği, yerel düzeydeki kurumsal kapasite ile ilişkilendirilerek analiz edilmiş; göç ve yerel yönetim ilişkisi bağlamında sürdürülebilir ve uyum odaklı politikaların gerekliliği vurgulanmıştır.

2. GÖÇ OLGUSU VE TÜRKİYE’DE GÖÇ POLİTİKALARINA GENEL BİR BAKIŞ

Göç olgusu, çok disiplinli yaklaşımlar gerektiren karmaşık bir sosyal fenomendir ve ekonomik, sosyal, kültürel, politik gibi farklı boyutları içermektedir. Göç teorileri, bu çok yönlülüğü kavrayabilmek için çeşitli hipotezler geliştirmiş; göçmenlerin karar mekanizmaları, göç edilen yerin sosyo-ekonomik yapısı, göçmenlerin bireysel özellikleri gibi faktörleri detaylı şekilde incelemiştir. Bu teorik çerçeve, göç hareketlerinin sadece ekonomik sebeplerle değil; sosyal bağlar, kültürel kimlikler ve coğrafi faktörlerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Türkiye’nin son yıllarda aldığı yoğun göç hareketleri, mevcut ekonomik ve politik dinamiklerle birlikte değerlendirildiğinde, göç teorilerinin güncel ve somut bağlamlarda analiz edilmesinin önemini göstermektedir. Bu nedenle, göç çalışmalarında tek bir teorianın yeterli olmadığı; farklı teorik yaklaşımların bir arada kullanılarak çok boyutlu analizlerin yapılmasının zorunlu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Türkiye’de göç olgusu, tarih boyunca farklı dönemlerde çeşitli nedenlerle gündemde olmuş, özellikle 2011 yılında başlayan Suriye kriziyle birlikte ülke gündeminde daha kalıcı ve yapısal bir nitelik kazanmıştır. Bu durum, göç yönetiminin daha kurumsal ve merkezi bir yapı çerçevesinde ele alınmasını gerekli kılmıştır. 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Ka-

nunu ile birlikte Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş, bu kurum 2018 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi düzenlemeleriyle birlikte Göç İdaresi Başkanlığı adını alarak İçişleri Bakanlığına bağlı özerk ve uzmanlaşmış bir kamu kurumu hâline gelmiştir (GİB, 2025). Bu gelişme, Türkiye'nin göç yönetimi alanındaki kurumsal kapasitesini güçlendirme yönünde atılmış önemli bir adımdır. Kurumun merkez teşkilatının yanı sıra, 81 ilde kurulan il göç idaresi müdürlükleri aracılığıyla taşra teşkilatı da yapılandırılmıştır. Böylelikle göç yönetimi, merkezi il-keler çerçevesinde yerel düzeyde uygulanabilir hâle getirilmiştir. Başkanlık, aynı zamanda geçici koruma kapsamındaki bireylerin kayıt işlemleri, barınma hizmetleri, sağlık ve eğitim gibi temel haklara erişimi ve geri gönderme merkezlerinin idaresinden de sorumludur (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025). Türkiye'nin göçle artan yükünü karşılamak ve göç yönetimini sürdürülebilir bir zemine oturtmak adına oluşturulan Göç İdaresi Başkanlığı, sahip olduğu yasal altyapı, kurumsal organizasyon ve uygulama kapasitesiyle göç alanında merkezî ve belirleyici bir role sahiptir.

Göç politikalarında ön plana çıkan hukuki statüler arasında en yaygın kullanımı olan mülteci, belirli bir sosyal veya siyasi gruba ait olması, milliyeti, dini veya ırkı gibi nedenlerle şiddet tehdidi altında bulunan ve bu nedenle ülkesine dönme imkânı veya isteği olmayan, milliyetine tabi olduğu devletin sınırları dışına çıkmak zorunda kalan kişidir (Castles ve Miller, 2008, s.144; Menekşe, 2021, s. 23-25). 28 Temmuz 1951 tarihinde "Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme (1951 Cenevre Sözleşmesi)" 26 ülkenin temsilcilerinin katılımıyla İtalya'nın Cenevre şehrinde birleşmesiyle imzalanmıştır. Böylelikle uluslararası boyutta "mülteci" tanımı ilk kez kullanılmış ve bu konuda hukuki haklar düzenlenmiştir. Türkiye'nin her iki belge içinde taraf olduğu, hukukta mülteciler hakkında kaynak belgeler olan 1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (1951 Sözleşmesi) ile Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü (1967 Protokolü) temelinde hukuksal anlamda yeni düzenlemelere gitmiştir (Çakan, 2022, s. 14). Mülteci statüsüne sahip olmanın bazı hukuki karşılıkları bulunmaktadır. Geri gönderilmeme hakkı bu hakların en başında gelmektedir (Taneri, 2012, s. 239). Bu hak mültecilerin korunmalarının temel güvencesidir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirisi (İHEB)'nin 14. maddesinde sığınmacı hakları düzenlenmiştir. Türk hukukunda Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda (YUKK) sığınmacı kavramı, koruma talebinde bulunan ve bu başvuru hakkında henüz karar aşamasına gelinmemiş olan kişi olarak değerlendirilmiştir (6458 Sayılı Kanun, madde 3). Göçmen kavramı ile sığınmacı kavramı arasında fark, göçmen kavramında yabancı kendi iradesiyle göç etmeye ve bazı standartları yükseltmek adına göç edeceği ulus sınırını seçmektedir. Ayrıca Yabancılar ve Uluslararası

Koruma Kanununa göre Avrupa dışından gelen yabancılara şartlı mülteci statüsü verilmektedir (6458 Sayılı Kanun, madde 62). Uluslararası herhangi bir sözleşmede geçici koruma statüsü bulunmamaktadır. Fakat acil bir şekilde toplumsal akın gerçekleşen durumlarda bireysel olarak statü belirlemenin ve mülteci başvurusu yapılmasının imkânsız olduğu böylece koruma altına alınması gerekenleri toplumsal olarak sığınma sağlanabilmesi adına araç niteliğindedir (Çakan, 2022, s. 24). YUKK'un 91. maddesinde genel hatlar belirlenmiş, ayrıntılar ise Geçici Koruma Yönetmeliği ile 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelikte belirtilen geçici 1. madde ile birlikte Türkiye'de bulunan Suriyelilerin de mevcut durumları kapsama alınmıştır. Hangi şartlar altında uygulanıp, uygulanamayacağı, usulü ve bu çerçevede kitlelere tanınan haklar ve sağlanacak hizmetlerle birlikte hangi durumlarda söz konusu hakların sona ereceği belirtilmiştir (Topal, 2015, s. 15). Geçici Koruma Yönetmeliği ile birlikte mülteci ya da sığınmacı statüsüne girmeyen Suriyelilerin hukuki statüleri aydınlığa kavuşturulmuştur.

3. TÜRKİYE'DE KENTSEL ÖLÇEĞİN YENİDEN ÜRETİMİNDE GÖÇ POLİTİKASI ARACI OLARAK YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler temel olarak, ulus sınırları içerisinde yerleşik ve belirlenmiş farklı boyutlardaki sınırlar içerisinde köy, kasaba, kent gibi oluşumların, toplumların düzenli bir şekilde sosyal, kültürel, sağlık, barınma ve konut, işgücü, altyapı çalışmaları gibi ortak ve mahalli düzeydeki ihtiyaçlarını temin etmek üzere kurulmuş olan Anayasal kuruluşlardır (Varcan, Taraktaş ve Hacıköylü, 2013, s. 3). 5393 Sayılı Belediye Kanunu, yerel yönetimlerin işleyişine dair temel çerçeveyi belirlerken, kent yaşamının demokratikleşmesini ve kapsayıcılığını sağlamak amacıyla hemşeri hukukuna da özel bir önem atfetmiştir. Kanunun 3. maddesinde "hemşehri", belediye sınırları içerisinde yaşayan bireyler olarak tanımlanırken, 13. maddede ise bu bireylerin yerel karar alma süreçlerine katılımı, hizmetlerden eşit yararlanma hakkı ve kent yaşamına dair sorumlulukları vurgulanmaktadır (5393 sayılı Belediye Kanunu, 2005). Bu düzenlemeler, yerel düzeyde aidiyetin ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesini hedefleyen bir yönetim anlayışının yasal temelini oluşturur. Göçmenlerin kent yaşamına dahil edilmesi; sadece insani bir gereklilik değil, aynı zamanda toplumsal uyumun sağlanması ve sosyal gerilimlerin azaltılması açısından da önemlidir (Erdoğan, 2017). Kanunun 13. maddesinde geçen bu ifade, vatandaş, göçmen, mülteci veya sığınmacı ayrımı yapılmaksızın tüm kent sakinlerini kapsayıcı bir biçimde tanımlamakta ve belediye hizmetlerinden yararlanma ile ye-

rel yönetime katılım açısından eşit bir çerçeve sunmaktadır. Bu yönüyle mevzuat, kentleşme sürecinde ortaya çıkan farklılıkları dışlayıcı değil, birleştirici bir anlayışla ele almakta; kent aidiyetinin hukuki zeminini eşitlik ilkesi üzerine inşa etmektedir. Yerel yönetimler kentte yaşayan tüm bireylerin insan onuruna yakışır koşullarda yaşam sürmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu anlayış, göçmenlerin yalnızca hizmet alan pasif bireyler değil; aynı zamanda yerel toplulukla etkileşimde bulunan, sorumluluk üstlenen ve kentsel mekânda görünür olan aktif özneler hâline gelmesini teşvik etmektedir (Çamur, 2017, s.119).

Günümüzde büyükşehirlerde göçün yarattığı demografik değişim, belediyeleri daha kapsayıcı hizmet politikaları üretmeye zorlamaktadır. Hemşeri hukuku, bu noktada göçmenlerin kentsel hizmetlere erişiminde temel referans çerçevesi olarak öne çıkmaktadır. Belediyeler, hemşeri hukuku kapsamında göçmenlere yönelik sosyal uyum projeleri, dil kursları, kültürel etkinlikler ve danışmanlık hizmetleri gibi uygulamalar geliştirerek, kentli olma bilincini güçlendirmeyi amaçlamaktadır (Yıldız ve Sert, 2017). Böylece göçmenler, sadece fiziksel olarak kentte yaşayan bireyler olmaktan çıkarak, aynı zamanda kent yaşamına katılan, katkı sunan ve karar alma süreçlerine dâhil olabilen bireyler hâline gelebilmektedir. Göçmenlerin “belde sakini” sıfatıyla tanınması, sosyal dışlanmayı önleyici, birlikte yaşamı teşvik edici ve kapsayıcı belediyeçilik anlayışının hukuki bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Yeniden ölçeklendirme, yalnızca fiziki bir planlama meselesi değil, aynı zamanda kentte yaşayan bireylerin sosyokültürel uyumunu da içeren çok katmanlı bir süreçtir (Kirişçi, 2014). Göçmenlerin yaşadıkları mahallere, hizmet alanlarına ve sosyal yapılara dâhil edilmesi, mekânın sadece paylaşılmasını değil, birlikte şekillendirilmesini de mümkün kılar. Bu ise, göçmenlerin yurttaşlık bilinci geliştirmele-ri ve kentli kimliğine uyum sağlamaları açısından son derece işlevseldir.

Kentlere yönelik hızla artan nüfus yığılmalarıyla birlikte, kent merkezinden ayrı olarak aynı idari sınır içerisinde yeni ve küçük ölçekli yerleşim yerleri oluşmaya başlamıştır. Bu durum kent merkezinde sunulan hizmetler ile yeni kurulan yerleşim alanlarına ulaştırılan hizmetler arasında belirgin farklılıklar yaratmış ve mevcut hizmetlerin yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Kent merkezine uzak yerleşim alanlarında yaşayan nüfus, kamu hizmetlerine erişimde çeşitli zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Tüm bu gelişmeler karşısında, aynı idari sınırlar içerisinde yaşayan bireylere kamu hizmetlerinin eşit, etkin ve erişilebilir şekilde sunulabilmesi amacıyla, hizmetlerin tek merkezden yürütüleceği yeni ve bütüncül bir idari yapılanmanın oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmalar ve araştırmalar ışığında, Türkiye’de iç göçlerin, büyük merkezli kentlere yoğun bir şekilde yönelmesinden dolayı, çok fazla göç alan bu büyük merkezli kentlerde diğer bele-

diyelerden farklı olarak kendilerine has bir yapılanmaya gidilmesi ve belediyelerin bir alt türü olacak şekilde yeni oluşumlar kurulması uygun görülmüştür. Türkiye’de büyükşehir belediyelerinin kurumsallaşma süreci, tarihsel bir perspektifle irdelenmiş; 1984 yılında yürürlüğe giren 3030 sayılı Kanun ile başlayan süreç, 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Kanun ve son olarak 2012 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile birlikte kapsamlı bir dönüşüm geçirmiştir. Bu yasal düzenlemelerle birlikte büyükşehir belediyelerinin yetki alanları genişletilmiş, idari yapıları yeniden şekillendirilmiş ve kırsal alanların da belediye hizmetlerinden doğrudan faydalanmasının önü açılmıştır.

4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNDE SURİYELİ GÖÇMENLERE YÖNELİK KAMU POLİTİKALARI

Bu bölümde, çalışmanın temel amacı, önemi, araştırmanın çıkış noktası ve doküman analizi yapılarak elde edilen bulguların sunumu yer almaktadır. Bu doğrultuda Türkiye’nin geçici koruma altında bulunan Suriyeli göçmenlerinin en yüksek olduğu on il üzerinden göç ve yerel yönetim ilişkisi incelenmiştir.

4.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çalışmanın amacı, Suriyeli göçmenlerin yerel yönetim politikalarında ne gibi değişikliklere sebep olduğunun büyükşehir belediyeleri üzerinden incelenmesi ve ortaya çıkan sorunların çözümleriyle birlikte tespit edilmesi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın örneklemini İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Hatay, Mersin, Bursa, Konya, İzmir ve Ankara büyükşehir belediyeleri oluşturmaktadır. Suriyelilerin en fazla yaşadıkları iller arasında yer alan ilk on ilin Büyükşehir olması nedeniyle bu iller seçilmiştir. Ülkenin en geniş etki ve yetki alanına sahip bu on büyükşehir belediyesinin, Suriyeli göçmenler konusunda izlediği politikalar iller bazında karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Göçmen sayıları ve belirlenen politikalar doğrultusunda, bu belediyelerin uyum düzeyleri, politika yeterlilikleri ve kapsamı değerlendirilmiştir.

4.2. Araştırmanın Yöntemi

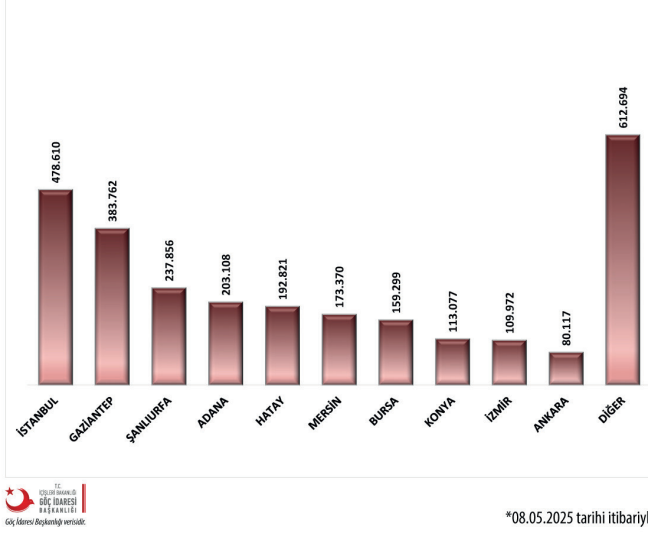
Bu çalışma nicel bir araştırma yöntemi olan doküman analizi tekniği kullanarak temelde çalışmanın amacına uygulanarak seçilen on büyükşehir belediyesi üzerinden ve karşılaştırmalı olarak araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmada literatür taraması ile kavramsal ve kurumsal bilgilere yer verilmesinin yanında doküman

analizi yöntemi ile de 2015 yılından itibaren seçilen on büyükşehir belediyesinin faaliyet raporları, strateji planları ve göç konusunda yaptıkları yerel projeleri esas alarak hazırlanmıştır. Doküman analizi, nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan ve yazılı materyallerin sistematik bir biçimde incelenmesini amaçlayan bir veri toplama tekniğidir. Bu yöntem, araştırmacının önceden belirlediği amaç ve sorular doğrultusunda resmi belgeler, raporlar, planlar, arşiv kayıtları, yazılı metinler ya da dijital içerikler gibi kaynakları analiz etmesine olanak tanımaktadır. Doküman analizinde veriler betimsel ya da içerik analizine tabi tutulabilir; bu sayede belgelerde yer alan temalar, eğilimler veya eksiklikler ortaya konulabilir (Baş ve Akturan, 2017, s. 119-128). Özellikle kamu kurumları ve yerel yönetimlerin faaliyetlerini değerlendirmede sıkça başvurulmuş bu yöntem, mevcut uygulamaların sistematik olarak incelenmesini sağlamaktadır.

4.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini belediyeler oluştururken, örneklemini ise Göç İdaresi Başkanlığının 2025 verilerine göre, geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin dağılımını gösteren il sıralamasında, ilk onu oluşturan iller; İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Hatay, Mersin, Bursa, Konya, İzmir ve Ankara büyükşehir belediyeleri oluşturmaktadır. Türkiye dağılımında ilk on sırada yer alan bu büyükşehir belediyelerinin, büyük oranda Suriyeli göçmen barındırması ile bu kadar etki ve yetki alanına sahip olmaları açısından Suriyeli göçmenler konusunda nasıl bir politika izlendiği ve sorunlar-çözümler konusunda kaydedilen gelişmelerin boyutu çalışmanın temel sorusunu oluşturmaktadır. Büyükşehir statüsündeki bu belediyeler, kaynak ve kurumsal kapasite açısından daha gelişmiş yapılar olduklarından, göçle ilgili politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde daha aktif roller üstlenmektedirler. Aynı zamanda bu iller, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin büyük çoğunluğunu barındırdıkları için Türkiye'deki göç hareketlerinin dinamiklerini ve yerel yönetimlerin bu sürece verdiği tepkileri temsil etme açısından güçlü bir örneklem sunarken, Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde (Marmara, Güneydoğu Anadolu, Akdeniz, Ege, İç Anadolu) yer almakta olup, bu durum göç politikalarının bölgesel farklılıklarını incelemek açısından karşılaştırmalı analiz imkânı sunmaktadır.

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI



Şekil 1. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı (Göç İdaresi Başkanlığı)

Göç İdaresi Başkanlığının 2025 yılında yayımladığı geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin il bazındaki dağılım verilerine göre, ilk on sırada yer alan illerin büyükşehir statüsünde olması dikkat çekicidir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin göç ve göçmenler konusunda izledikleri politikalar, hazırladıkları stratejik planlar, yayımladıkları faaliyet raporları ve yürüttükleri projeler çerçevesinde nasıl bir yol izledikleri incelenmiştir.

4.4. Seçili Büyükşehir Belediyelerinin Politika Belgelerinde Göçmen Konusuna Dair Bulgular

Göç İdaresi Başkanlığı'nın 2025 yılı verilerine göre geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin illere göre dağılımında ilk on sırada yer alan İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Mersin, Bursa, Konya, İzmir ve Ankara büyükşehir belediyelerinin, 2015-2025 yılları arasında göç ve göçmen politikaları çerçevesinde yürüttükleri faaliyetler ele alınmaktadır. Bu kapsamda belediyelerin stratejik planları, faaliyet raporları ve yerel düzeyde uygulamaya koydukları göç odaklı projeler

ayrıntılı biçimde incelenmektedir. İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Mersin, İzmir ve Ankara Büyükşehir Belediyelerinin göç ve göçmenlere yönelik yürüttüğü faaliyetlere, ilgili belediyelerin stratejik planları, faaliyet raporları ile yerel düzeyde uygulamaya koyduğu projeler aracılığıyla ulaşılmıştır. Hatay, Bursa ve Konya Büyükşehir Belediyelerinin ise stratejik planları ile faaliyet raporları incelenmiş; ancak yerel düzeyde yürütülen projelere ilişkin verilere sınırlı ölçüde ulaşılabilmektedir. Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin 2018 yılı faaliyet raporlarında göçmen politikalarına ilişkin herhangi bir veriye rastlanılamamıştır. Benzer şekilde, Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin 2022 yılı faaliyet raporlarında da göçmen politikalarına yer verilmemiştir. Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin ise yalnızca 2021 ve 2022 yılı faaliyet raporlarında göçmen politikalarına değinildiği, diğer yıllarda bu kapsamdaki bilgilere rastlanmadığı görülmüştür. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin ise 2017, 2022 ve 2023 yılı faaliyet raporlarında göçmen politikalarına yönelik herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu belgelerde göç, göçmen, Suriye, şartlı mülteci, geçici koruma, zorunlu göç gibi kavramlar aranmıştır.

4.4.1. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB)

Göç İdaresi Başkanlığının verilerine göre İstanbul, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı şehirler arasında ilk onda yer alan büyükşehir belediyeleri arasında birinci sıradadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025). İlk olarak 2015-2019 dönemine ait stratejik planlama belgesinde, göç ve göçmenlere ilişkin doğrudan bir stratejik amaç ya da hedefin belirlenmediği gözlemlenmiştir. Bu yıllara ait faaliyet raporlarında ise ağırlıklı olarak iç göçe yönelik düzenlemelere yer verildiği ve iç göçler kapsamında vatandaşların memleketlerine dönüşlerini teşvik edecek desteklerin sağlandığı belirtilmiştir (İBB, Faaliyet Raporu, 2015, s. 159).

İBB'nin 2020 Faaliyet Raporu'nda, göç, göçmen ve mültecilere yönelik bir stratejik adım atılmış olup, bir yıl süre ile görev yapmak amacıyla kurulan 26 ihtisas komisyonu arasında Göç, Göçmen ve Mülteciler Komisyonu kurulduğu görülmektedir (İBB, Faaliyet Raporu, 2020, s. 182). Bunun yanında 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. maddesinde yer alan Hemşeri Hukuku hükmü çerçevesinde, Sosyal Hizmetler Müdürlüğü bünyesinde Göç Birimi kurulmuştur. Bunun yanında göç konusuna dair belirlenen politikalar; sosyal uyumu güçlendirmeyi, göçmenlerin kentsel yaşama entegrasyonunu kolaylaştırmayı ve geçici koruma statüsündeki Suriyeli mülteciler başta olmak üzere tüm göçmen gruplarının kent hayatına aktif katılımını desteklemeyi hedeflemektedir. Bu birim aracılığıyla, göçmenlere sunulan hizmetlerin eşit, erişilebilir ve kapsayıcı biçimde yaygınlaştırılması amaçlanmıştır (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Faaliyet Raporu, 2020, s. 198). İstanbul Büyük-

şehir Belediyesi tarafından 2019 yılının son çeyreğinde, 2020-2024 dönemini kapsayacak şekilde Göç ve Uyum Eylem Planı hazırlanmıştır. İBB'nin 2021 Faaliyet Raporu'nda, göç olgusunun hem hacimsel hem de finansal boyutlarının giderek genişlediği vurgulanmış; daha kurumsal bir yapı ihtiyacının doğduğu ifade edilmiştir. Bu gereklilik çerçevesinde Göç ve Uyum Politikaları Şube Müdürlüğü'nün kurulmasına karar verilmiştir. 2020-2024 dönemini kapsayacak biçimde göç yönetişimi alanında daha etkili stratejiler geliştirmek amacıyla hazırlanan Göç ve Uyum Eylem Planı kapsamında belirlenen politika ve uygulamalar, 2021 yılı itibarıyla hayata geçirilmeye başlanmıştır Covid-19 pandemi sürecinde, göçmen ve mülteci topluluklara yönelik bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının artırılması amacıyla, çok dilli video animasyon içerikleri hazırlanarak alınması gereken önlemler görsel materyaller aracılığıyla aktarılmıştır. 2021 Yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, Göç Hizmetleri, Uyum ve Birlikte Yaşama Yönelik 859.327 bin faaliyet gerçekleştirilmiştir (İBB, Faaliyet Raporu, 2021).

İBB'nin 2022 Faaliyet Raporu'nda, 2020 yılında olduğu gibi, bir yıllığına görev yapacak şekilde yapılandırılan 26 ihtisas komisyonu arasında yeniden; Göç, Göçmen ve Mülteciler Komisyonu'na yer verildiği görülmektedir. Kapsayıcılık ilkesi adına bazı sanatsal faaliyetler gerçekleştirilmiştir. "Göç ve Çocuk Atölyeleri" oluşturulmuş olup, kurum içinden veya dışından sanatçılarla ön eğitim ve deneyim kazanılması amacıyla "Dezavantajlı Çocuklarla Çalışmaya Hazırlık" etkinlikleri yapılarak göç çocuklarının göç ettiği çevre, toplum ve alanlara olan uyumu ve katılımı sağlanmıştır. 2022 Yılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde, Göç Hizmetleri, Uyum ve Birlikte Yaşama Yönelik 3.636.040 milyon faaliyet gerçekleştirilmiştir (İBB, Faaliyet Raporu, 2022).

Göç yönetişiminin etkin bir biçimde sürdürülebilmesi amacıyla ilçe belediyeleri ile koordinasyonun güçlendirilmesi yönünde çeşitli görüşmeler ve iş birlikleri gerçekleştirilmiş; özellikle koruma, afet ve deprem riskleri ile birlikte yaşam alanlarının oluşturulması konularında belediyeler, sivil toplum kuruluşları ve Berlin Belediyesi ile ortak çalışmalar yürütülmüştür. Birlikte yaşam kültürünün güçlendirilmesi ve sosyal uyumun desteklenmesi amacıyla; Stop Motion Sinema Atölyesi, Kadınlar İçin Sanatla Paylaşım Atölyesi ve Sanatla Hareket Çocuk Atölyesi gibi çeşitli katılımcı ve kapsayıcı etkinliklere yer verilerek, farklı yaş ve toplumsal kesimlerden bireylerin bir araya gelebileceği sosyal alanlar oluşturulmaktadır (İBB, Faaliyet Raporu, 2023).

Özetle İBB, giderek artan nüfus sayısında ve bu artışların büyük bir kısmını oluşturan göç hareketlerinin şehir üzerindeki sosyokültürel ve ekonomik yapısal

etkilerini en az düzeyde tutmak amacıyla kapsayıcı, eşitlikçi ve bütüncül bir anlayışla göç yönetişimini ele almayı hedeflemiştir.

4.4.2. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi (GBB)

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi (GBB), Suriyeli mülteci yoğunluğunun en yüksek olduğu ikinci il olması sebebiyle göç yönetiminde stratejik bir rol üstlenmektedir. 2015-2019 stratejik planında doğrudan bir göç politikası tanımlanmamış olsa da, mülteciler “kırılgan gruplar” içerisinde değerlendirilerek sosyal hizmetler aracılığıyla sürece dahil edilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025). Bu dönemde GBB, dil eğitimi, mesleki beceri kazandırma ve sosyal uyum odaklı projeler yürütmüş; özellikle UNDP iş birliğiyle meslek edindirme merkezlerine önemli bütçeler ayırmıştır (GBB, 2015). Ayrıca GASMEK ve SARMER gibi yapılarla sosyal risk haritaları çıkarılarak, mültecilerin toplumsal hayata entegrasyonu sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlerle desteklenmiştir (GBB, 2016, 2017).

2018-2021 yılları arasında belediyenin hizmet yelpazesi; eğitimde ulaşım desteği, kadınlara yönelik ekonomik güçlendirme seminerleri ve uluslararası platformlarda göç yönetişimi temsiline doğru genişlemiştir (GBB, 2018). Pandemi döneminde hijyen kitleri ve barınma koşullarının iyileştirilmesi gibi insani yardım faaliyetlerine ağırlık verilirken, BM kuruluşlarıyla (UNHCR, WHH) yapılan iş birlikleriyle yerel müdahale kapasitesi artırılmıştır (GBB, 2021). Bu süreçte GBB, sadece hizmet sunan değil, küresel göç yönetişimi tartışmalarına aktif katılan bir aktör profili çizmiştir (GBB, 2019, 2021). 2022 ve 2023 yıllarında ise göç yönetimi daha kurumsal ve kapsayıcı bir yapıya bürünmüştür. UNICEF iş birliğiyle çocuk yaşta evliliklerin önlenmesi gibi hak temelli çalışmalar yürütülmüş, SADA Kadın Gelişim Merkezi ve Göçmen Hizmetleri Merkezi gibi özelleşmiş birimler kurulmuştur (GBB, 2022). Son dönemde, genç mültecilerin yerel karar alma mekanizmalarına (Genç Danışma Meclisi) dahil edilmesi ve RESLOG gibi projelerle belediyeler arası diyalogun güçlendirilmesi ön plana çıkmıştır (GBB, 2023). Özetle GBB, doğrudan bir ana planı olmasa da, sosyal hizmetler ve uluslararası ortaklıklar üzerinden kapsamlı ve çok boyutlu bir göç yönetimi modeli sergilemiştir.

4.4.3. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi (ŞBB)

Şanlıurfa, Türkiye’de en yoğun mülteci nüfusuna sahip üçüncü il olarak göç yönetiminde stratejik bir konuma sahiptir. 2019-2015 döneminde belediye, başlangıçta doğrudan bir stratejik hedef belirlememiş olsa da krizle mücadele kapsamında mülteci yardım fonları oluşturmuş ve yaklaşık 315 bin kişiye hizmet

ulaştırmıştır (ŞBB, 2015). Bu süreçte yerel kapasiteyi artırmak amacıyla McKinsey ve UNDP gibi kuruluşlarla kapasite analizleri yapılmış; UCLG-MEWA ve WALD iş birliğiyle Şanlıurfa, uluslararası zirvelere ev sahipliği yaparak bölgesel bir göç yönetim merkezi kimliği kazanmıştır (ŞBB, 2016). Özellikle “insani diplomasi” faaliyetleri kapsamında 21 büyükelçiden oluşan AB heyeti dahil olmak üzere pek çok küresel aktörle temas kurularak, göç yönetimi uluslararası fonlarla entegre edilmiştir (ŞBB, 2017).

2018-2021 yılları arasında ŞBB, göç yönetimini bölgesel ve dayanıklılık odaklı bir perspektife taşımıştır. Avrupa Birliği finansmanlı “Türkiye Dayanıklılık Projesi”ne katılım sağlanmış ve Göç İşleri Şube Müdürlüğü aracılığıyla on binlerce mülteciye danışmanlık, dil eğitimi ve sosyal uyum hizmeti sunulmuştur (ŞBB, 2018, 2019). Pandemi döneminde IOM ve GIZ desteğiyle yürütülen “Dayanıklılık Projesi” ve QUDRA-2 programı sayesinde belediye, stratejik hedeflerinin üzerine çıkarak sosyal refah ve sağlık yönlendirme hizmetlerinde kapasite artışına gitmiştir (ŞBB, 2020). 2021 yılında ise yardımlar hijyen ve gıda paketleri ile çeşitlenmiş, ICMPD hibe desteğiyle yerel halk ve mültecileri kapsayan girişimcilik projeleri hayata geçirilmiştir (ŞBB, 2021). 2022 ve 2023 yıllarında belediyenin yaklaşımı “yardım” odaklılıktan “üretim ve istihdam” odaklılığa evrilmiştir. Projelerde yerli ve göçmen bireyler için uygulanan yarı yarıya kota sistemiyle tarımsal istihdam, büyükbaş hayvan dağıtımı ve robotik kodlamadan e-ticarete uzanan teknoloji yatırımları ön plana çıkmıştır (ŞBB, 2022). Son dönemde IOM ve Care International gibi kuruluşların mali desteğiyle çevre farkındalığı, gıda yardımı ve hassas grupların sağlığa erişimi gibi projeler sürdürülmektedir (ŞBB, 2023). Sonuç olarak ŞBB; AB, BM ve çeşitli uluslararası ajanslarla kurduğu güçlü ortaklıklar sayesinde sadece bir uygulayıcı değil, küresel düzeyde politika üreten stratejik bir merkez konumuna yükselmiştir.

4.4.4. Adana Büyükşehir Belediyesi

Adana, 2025 verilerine göre en fazla Suriyeli nüfusa sahip dördüncü büyükşehir olarak göç yönetiminde stratejik bir noktada yer almaktadır. Adana, Türkiye’de en fazla Suriyeli nüfusuna sahip dördüncü büyükşehir olarak göç yönetiminde stratejik bir rol üstlenmektedir. 2015-2016 yıllarında belediyenin ilk müdahaleleri, durum tespiti ve acil barınma çözümleri üzerine yoğunlaşmıştır. Bu dönemde EUODER ve ASAM iş birliğiyle mülteci kadınların sorunları raporlanmış, “Gelin Tanış Olalım” gibi projelerle karşılıklı dil eğitimleri verilerek toplumsal entegrasyonun temelleri atılmıştır (Adana BŞB, 2015, 2016). 2017 yılından itibaren belediye, Brüksel’de Avrupa Parlamentosu ile yürütülen çalıştaylar aracılığıyla göç krizini

küresel ölçekte temsil eden bir “savunucu” rolü üstlenmiş; krizin mali ve sosyal yüklerini uluslararası platformlarda dile getirmiştir (Adana BŞB, 2017).

2018-2020 dönemi, Adana’da göç yönetiminin kurumsallaştığı ve veri temelli stratejilere dönüştüğü bir evredir. IOM, ILO ve GIZ iş birliğiyle yürütülen projelerle mültecilerin işgücü piyasasına entegrasyonu ve girişimcilik fırsatları desteklenmiştir (Adana BŞB, 2018). 2019 yılında kurulan Göç ve Göçmen Şube Müdürlüğü ile Göçmen Koordinasyon ve Uyum Merkezi, yaklaşık 10 bin kişiye rehberlik ve psikososyal destek sağlamıştır (Adana BŞB, 2019). Ayrıca RESLOG projesi kapsamında İsveç Belediyeler Birliği (SALAR) desteğiyle “Göç Master Planı” oluşturulmuş ve yerel yönetişimde dayanıklılığı artırmak adına “Belediye Başkanları Göç Platformu” gibi demokratik katılım mekanizmaları hayata geçirilmiştir (Adana BŞB, 2020).

2021-2023 yılları arasında belediye hizmetleri, sürdürülebilir altyapı yatırımları ve üretim odaklı projelerle ivme kazanmıştır. “Mutfakta Umut Var” projesiyle başlayan sıcak yemek desteği, 10 bin kişi kapasiteli “Kalıcı Aşevi” ve “Çamaşır Yıkama Merkezi” gibi kalıcı tesislere dönüşmüştür (Adana BŞB, 2021). Son dönemde, projelerde yerli ve göçmen kadınların birlikte üretim yapmasını sağlayan “Kadın Emeği Pazarı” ve dezavantajlı bölgelere sağlık hizmeti götüren “Mobil Sağlık ve Danışmanlık Aracı” gibi kapsayıcı modeller ön plana çıkmıştır (Adana BŞB, 2022, 2023).

Adana Büyükşehir Belediyesi, göç, göçmen ve mülteci politikalarını, ulusal ve uluslararası işbirlikleri ile güçlendirerek, göçmenlerin toplumsal uyumunu ve ekonomik katılımını artırmaya yönelik etkin bir yönetim anlayışı benimsemiştir. Adana Büyükşehir Belediyesi’nin sunduğu hizmetlerin çoğu, proje üstünden gelişen ve dönemsel uluslararası fonlara bağlı olarak yürütülmektedir.

4.4.5. Hatay Büyükşehir Belediyesi

Hatay, Suriyeli nüfus yoğunluğu bakımından Türkiye’de beşinci sırada yer almasıyla göç yönetiminde kritik bir sorumluluk üstlenmektedir. 2015-2019 stratejik planlama döneminde göçmenler, genel “sosyal hizmet” şemsiyesi altında kırılğan gruplar olarak değerlendirilmiş; defin hizmetlerinden gıda yardımlarına kadar temel ihtiyaçların karşılanması ön plana çıkmıştır (HBB, 2014, 2015). Bu süreçte mülteci yoğunluğunun artmasıyla birlikte ulaşım hatlarının güncellenmesi ve katı atık depolama alanlarının kapasite yetersizliği gibi kentsel altyapı sorunları baş göstermiş, belediye bu sorunlara yönelik fizibilite ve iyileştirme çalışmaları yürüt-

müştür (HBB, 2016, 2017, 2019). Özellikle göçmen kamplarında periyodik ilaçlama yapılarak halk sağlığının korunması hedeflenmiştir (HBB, 2019).

2020-2024 stratejik planıyla birlikte HBB, göçün kent üzerindeki etkilerini analiz etmeyi ve toplumsal uyumu desteklemeyi açık bir hedef olarak belirlemiştir (HBB, 2020). Ancak 2020 ve 2021 yıllarında COVID-19 pandemisinin getirdiği kısıtlamalar ve değişen öncelikler nedeniyle, yeni kurulan Göç Birimi aktif faaliyet gösterememiş ve planlanan sosyal uyum eğitimleri gerçekleştirilememiştir (HBB, 2020, 2021). 2022 yılında ise bütçe kısıtları nedeniyle faaliyetler sınırlı kalmış; belediye bu açığı kapatmak adına UNHCR, Türk Kızılayı ve Danimarka Mülteci Konseyi gibi uluslararası ve yerel sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği arayışlarını sürdürmüştür (HBB, 2022). 2023 yılı, 6 Şubat deprem felaketinin etkisiyle göç yönetiminin “afet müdahalesi” ile iç içe geçtiği bir dönem olmuştur. Deprem nedeniyle planlanan eğitim faaliyetleri askıya alınırken, Mülteciler ve Sığınmacılarla Yardımlaşma Derneği gibi kuruluşların desteğiyle gıda, çadır ve hijyen ekipmanı tedariki gibi acil insani yardım çalışmalarına odaklanılmıştır (HBB, 2023). Özetle Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin göç yönetimi süreci; başlangıçta kentsel altyapı ve temel hizmet odaklı ilerlerken, son yıllarda pandemi ve deprem gibi büyük krizlerin gölgesinde, sivil toplum iş birlikleriyle yürütülen kriz yönetimi ve insani yardım ekseninde şekillenmiştir.

Hatay ili, hem jeopolitik konumu hem de Suriye krizine yakınlığı nedeniyle Türkiye’de göç hareketlerinden en çok etkilenen illerden biri olmuştur. Hatay Büyükşehir Belediyesi’nin 2015-2025 dönemini kapsayan stratejik plan ve faaliyet raporları incelendiğinde, göçmen ve mültecilere yönelik sosyal yardım, altyapı düzenlemeleri, çevre sağlığı hizmetleri, defin ve nakil organizasyonları gibi pek çok hizmet alanında sorumluluk üstlendiği görülmektedir. Özellikle sağlık hizmetlerine erişimde mobil rehberlik araçlarının kullanılması, çevre ve atık sorunlarına yönelik projelerin geliştirilmesi ve dezavantajlı grupların temel ihtiyaçlarının karşılanması gibi girişimler, belediyenin göç yönetimine kurumsal bir yönetim anlayışı kazandırdığını göstermektedir. Ancak tüm bu çabalara rağmen, 2020-2024 stratejik planında belirlenen hedeflerin uygulamada tam olarak karşılık bulamadığı da raporlarla ortaya konmuştur. Özellikle pandemi süreci ve 6 Şubat 2023 depremi gibi olağanüstü durumlar, göçmenlere yönelik planlanan birçok faaliyetin sekteye uğramasına neden olmuştur. Bu durum, afet ve kriz anlarında yerel yönetimlerin kapasite ve kaynak planlamalarının ne derece önemli olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir.

4.4.6. Mersin Büyükşehir Belediyesi

Mersin, 2025 verilerine göre Türkiye’de en fazla Suriyeli nüfusa sahip altıncı il olması ve stratejik liman kenti özelliğiyle göç yönetiminde merkezi bir rol oynamaktadır. 2015-2019 stratejik planlama döneminde belediye, özellikle halk sağlığına odaklanarak mültecilerin aşılınması ve temel kamu hizmetlerine erişimi üzerine yoğunlaşmıştır (MBB, 2014). Bu dönemde “Mersin’den Türkiye’ye Suriyeliler Sorunu” çalıştay gibi bilimsel etkinliklerle sorun tespiti yapılmış; çadır kentlerde yaşayan sığınmacılara yönelik kitlesel gıda yardımları ve Suriyeli çocuklara yönelik beslenme destekleri hayata geçirilmiştir (MBB, 2015, 2016). Sosyal Hizmetler Dairesi aracılığıyla yürütülen bu faaliyetler, başlangıçta dezavantajlı gruplara yönelik genel koruyucu-önleyici hizmetler kapsamında şekillenmiştir (MBB, 2017).

2020-2024 stratejik planıyla birlikte Mersin’in göç politikası, “sosyal ve mekansal bütünleşme” odaklı daha yapısal bir kimlik kazanmıştır (MBB, 2022). Bu süreçte göçün tetiklediği plansız kentleşmeyle mücadele, kırsal kalkınmanın desteklenmesi ve göçmen kadınların istihdama katılımı temel hedefler olarak belirlenmiştir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile imzalanan protokoller neticesinde, hem yerli hem mülteci kadınlara istihdam sağlayan güneş enerjili “Gıda Kurutma Tesisi” gibi sürdürülebilir ekonomik projeler başlatılmıştır (MBB, 2020). Ayrıca kurumsallaşma yolunda önemli bir adım atılarak, katılımcı bir anlayışla şehrin sosyal hizmet ihtiyaçlarını belirleyen geniş kapsamlı çalıştaylar düzenlenmiş ve göçmenlerin entegrasyonu için “Uyum Masası” oluşturulması kararlaştırılmıştır (MBB, 2019). 2021-2023 yılları arasında MBB’nin göç yönetimi, IOM iş birliğiyle kurulan “Sosyal Uyum Merkezi” üzerinden profesyonelleşmiştir. Akdeniz ilçesinde faaliyete geçen bu merkez; psikososyal destek, tercümanlık, iş-meslek danışmanlığı ve sağlık danışmanlığı gibi çok yönlü hizmetleri tek bir çatı altında toplamıştır (MBB, 2021). Merkezin hizmet kapasitesi hızla artarak, 2021 yılında 2.807 olan yararlanıcı sayısı 2023 yılında 7.483 bireye ulaşmıştır (MBB, 2023). Özetle Mersin Büyükşehir Belediyesi, başlangıçtaki acil insani yardım ve sağlık taraması odaklı yaklaşımını; zamanla kadın istihdamını destekleyen, uluslararası ortaklıklarla güçlendirilmiş ve veriye dayalı uyum politikaları üreten kurumsal bir modele dönüştürmüştür.

Mersin Büyükşehir Belediyesi, göç olgusuna dair yaklaşımını stratejik planlarına dâhil ederek yerel yönetim ölçeğinde kurumsal bir çerçeve oluşturmaya çalışmıştır. 2015-2019 ve 2020-2024 Stratejik Planları incelendiğinde, göçle gelen bireylerin sağlık, eğitim, altyapı ve sosyal hizmetler gibi temel ihtiyaçlarının kar-

şılanmasına yönelik kapsamlı politikalar geliştirildiği görülmektedir. Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından, göçmenlerin entegrasyonu için psikososyal destek, eğitim seminerleri, sosyal yardımlar ve kadınların güçlendirilmesine yönelik çeşitli projeleri hayata geçirmiştir.

4.4.7. Bursa Büyükşehir Belediyesi

Bursa, Göç İdaresi Başkanlığı'nın 2025 verilerine göre Türkiye'de en yoğun Suriyeli nüfusuna sahip şehirler arasında yedinci sırada yer alarak, göç yönetiminde köklü bir geçmişe ve stratejik bir öneme sahiptir. Belediyenin 2015-2019 stratejik planlama döneminde temel yaklaşımı, yüksek göç oranlarının yarattığı "aidiyet" sorununa odaklanmak ve göçün tetiklediği kaçak yapılaşma ile çarpık kentleşmeyi önlemek üzerine kurulmuştur (BBB, 2014). Bu dönemde göç, sadece bir sosyal hizmet konusu değil, aynı zamanda kentsel planlama ve toplumsal bütünleşme bağlamında ele alınmıştır.

Bursa'nın göç yönetimindeki asıl dönüşümü, Yerel Yönetişimde Rezilyans Projesi (RESLOG) çatısı altında hayata geçirilen "Bursa Birlikte Yaşam Destek Programı" ile gerçekleşmiştir. İsveç Yerel Yönetimleri ve Bölge Birliği (SKL) ile SKL International'dan sağlanan 300.000 Euro'luk hibe desteği, belediyenin bu alandaki kurumsal kapasitesini güçlendirmiştir (BBB, 2022). Bu program kapsamında, göçmenlerle doğrudan temas kuran belediye personeline 30 farklı konu başlığında (göç olgu, dezavantajlı gruplarla etkileşim, proje üretimi vb.) kapasite artırıcı eğitimler verilerek, hizmet sunumunun profesyonelleşmesi sağlanmıştır. Ayrıca proje paydaşları olan İl Göç İdaresi, İŞKUR, Bursa Barosu ve Kent Konseyi gibi kurumlarla yürütülen çok aktörlü iş birliği, göç yönetişiminin yerel düzeyde stratejik bir zemine oturmasını sağlamıştır (BBB, 2022). 2021 ve 2022 yıllarında BBB, göçün sadece sosyal uyum boyutuna değil, aynı zamanda güvenlik ve hak temelli boyutlarına da odaklanmıştır. Bu kapsamda İl Göç İdaresi ev sahipliğinde düzenlenen "İnsan Ticaretiyle Mücadele" ve "Bursa'da Göç Yönetimi" toplantılarına aktif katılım sağlanarak yerel koordinasyon güçlendirilmiştir (Bursa İl Göç İdaresi, 2021). "Birlikte Yaşam Destek Programı" aracılığıyla 120 göçmen birey mesleki ve bireysel gelişim kurslarına dâhil edilmiş, özellikle kadınların katılımıyla istihdam odaklı başarılar elde edilmiştir. Özetle Bursa Büyükşehir Belediyesi, göçle gelen nüfusun kente olan aidiyetini artırmayı hedefleyen; personel eğitimini ve kurumlar arası koordinasyonu merkeze alan, uluslararası hibe destekli dayanıklı bir yönetim modeli benimsemiştir.

4.4.8. Konya Büyükşehir Belediyesi

Konya, 2025 verilerine göre Türkiye’de en fazla Suriyeli nüfusa sahip sekizinci il olarak İç Anadolu Bölgesi’nde göç yönetimi açısından stratejik bir merkez konumundadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2025). Belediyenin 2016 yılı faaliyetlerinden itibaren “sosyal ve koruyucu” hizmet anlayışını benimsediği, 2018 yılında kurulan “Muhtaçlara Yardım Bürosu” ve “Muhtaçlara Yardım Fonu” ile göçmenleri de kapsayan kırılgan gruplara yönelik yardımları kurumsal bir fon yapısına kavuşturduğu görülmektedir (KBB, 2016, 2018). KBB’nin göç stratejisindeki en dikkat çekici unsurlardan biri, 2020-2024 Stratejik Planı’nda yer alan toplumsal birliği koruma hedefidir; bu kapsamda medya dili ve ayrıştırıcı söylemlerle mücadele edilmesi, sosyal birliği zedeleyecek gruplara karşı önlem alınması öncelikli bir politika olarak belirlenmiştir (KBB, 2020).

KBB’nin faaliyetlerinde eğitim ve mesleki beceri kazandırma çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. 2019 yılında ILO ve KOMERK iş birliğiyle Suriyeli olmayan sığınmacılara yönelik mesleki eğitim ve dil programları düzenlenmiş; aynı yıl BM ile ortaklaşa gerçekleştirilen “Karakulak Uluslararası Dolgu Oyuncak Atölyesi” gibi projelerle mülteci ve yerel halk arasındaki sosyal uyumun güçlendirilmesi amaçlanmıştır (KBB, 2019, 2020). Küresel ölçekte ise Ekvador’da düzenlenen Küresel Göç ve Kalınma Forumu’na katılım sağlanarak yerel deneyimlerin uluslararası düzeye taşınması hedeflenmiştir. Pandemi dönemi ve sonrasında Konya, dijitalleşmeyi göçmen eğitimine entegre ederek “uzaktan eğitim” modeliyle Suriyeli çocuklara yönelik yaz okulları düzenlemiştir. 2020 yılında 500 kişi hedeflenirken 1000 kursiyere ulaşılması ve 2021 yılında 650 çocuğun katılımıyla bu sürecin devam ettirilmesi, belediyenin sosyal uyum çalışmalarındaki sürekliliğini göstermektedir (KBB, 2020, 2021). Özetle Konya Büyükşehir Belediyesi; ayrımcılıkla mücadeleyi stratejik bir hedef olarak belirleyen, kurumsal yardım fonlarıyla desteklenen ve çocuk odaklı eğitim projeleriyle toplumsal kaynaşmayı hedefleyen bir göç yönetimi modeli sergilemektedir.

Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015-2025 dönemi stratejik planları ve faaliyet raporları doğrultusunda 2020-2024 Stratejik Planı’nda, göçmenler ile yerel halk arasındaki toplumsal birliğin korunması hedefi belediyenin göç politikalarının merkezine yerleştirilmiştir.

4.4.9. İzmir Büyükşehir Belediyesi

İzmir, 2025 verilerine göre Türkiye’de en fazla Suriyeli nüfusa sahip dokuzuncu büyükşehir olarak göç yönetiminde çok boyutlu ve uluslararası iş birliği odaklı bir model sergilemektedir. 2015 yılında Belçika ve Finlandiya gibi ülkelerin kentleriyle

yürütülen “İş Bağlantısı” ve “Göçmen İstihdamının Kısıyolları” gibi projelerle göçmenlerin iş gücü piyasasına entegrasyonu hedeflenmiştir (İBB, 2015). 2016 yılında Türkiye’de bir ilk olan “UNESCO Uluslararası Göç Kürsüsü”nün kurulmasına destek veren belediye, sığınmacıların belediye maliyetlerine etkisini ölçmek amacıyla Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı Programı’na (TUSELOG) pilot belediye olarak dahil olmuştur (İBB, 2016). Bu dönemde ayrıca “Kardeş Aile” projesi ile toplumsal kaynaşma adımları atılmıştır.

2017-2020 yılları arasında İBB, göçü kültürel ve kurumsal bir zemine oturtmuştur. “Göç ve Mübadele Anı Evi”nin açılması ve uluslararası sempozyumlar düzenlenmesiyle göçün tarihsel boyutu ele alınırken, IOM iş birliğiyle “Göçmen Danışma ve Sosyal Uyum Merkezi”nin kurulmasıyla kurumsal hizmet kapasitesi artırılmıştır (İBB, 2017). 2020 yılında belediye bünyesinde “Göç ve Uyum Komisyonu” ile “Mülteci Masası” oluşturulmuş; hem mülteciler hem de belediye personeli için hizmet rehberleri hazırlanarak hak temelli bir yaklaşım benimsenmiştir (İBB, 2020). Ayrıca Manchester Üniversitesi ile yapılan iş birlikleriyle göçmen edebiyatçıların yerel halkla bağ kurması gibi yenilikçi projelere imza atılmıştır. 2021-2023 yılları arasında İzmir, özellikle “insan ticaretiyle mücadele”, “çocuk ticareti” ve “iş gücü sömürüsü” gibi hassas alanlarda farkındalık çalışmalarına odaklanmıştır. SGDD-ASAM, Avrupa Konseyi ve İsviçre Federal Dışişleri Bakanlığı destekli projelerle hem saha çalışanlarına eğitimler verilmiş hem de kent genelinde farkındalık kampanyaları yürütülmüştür (İBB, 2021, 2022). Son dönemde ise B40 Balkan Şehirleri Ağı ve Göç Girişimciliği Zirvesi gibi platformlarda aktif rol alan belediye, “Kapsayıcı Kent Politikaları” vizyonu ile nefret söylemiyle mücadeleyi ve göçmen girişimciliğini desteklemeyi sürdürmektedir (İBB, 2023). Özetle İzmir Büyükşehir Belediyesi; Avrupa ve dünya kentleriyle kurduğu ağlar üzerinden göçü bir istihdam, kültür ve insan hakları meselesi olarak ele alan, kurumsal dayanıklılığı yüksek bir yönetim modeli uygulamaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, 2015 yılından itibaren göçmenlerin sosyal entegrasyonuna yönelik bir dizi projeyi hayata geçirmiştir. Örneğin, Belçika’nın Gent şehri ile iş birliği yapılan “İş Bağlantısı” projesi, Doğu Avrupa’dan gelen göçmenlere istihdam imkânı sağlamayı amaçlamaktadır. Benzer şekilde, Finlandiya’nın Helsinki kentiyle yapılan iş birliği kapsamında göçmenlerin iş gücü piyasasına entegrasyonu için “Göçmen İstihdamının Kısıyolları” projesi yürütülmüştür. Bu tür projeler, İzmir’in göçmen politikalarında ekonomik entegrasyonu ön planda tutan bir yaklaşım sergilediğini, göçmenlere ekonomik alanda yer açılması gerekliliğinin önemli bir temelde olduğunu göstermektedir. İzmir Büyükşehir Belediyesi, uluslararası platformlarda da aktif rol oynamaktadır. İzmir, uluslararası desteklerle finansal kapasitesini güçlendirmiş ve bu sayede daha geniş kapsamlı projeler yürütebilmiştir.

Böylelikle mülteciler ve göçmenlerle yapılan kültürel projeler, sosyal uyumu daha da pekiştirmektedir.

4.4.10. Ankara Büyükşehir Belediyesi

Ankara, 2025 verilerine göre Türkiye’de geçici koruma statüsündeki Suriyeli nüfusun en yoğun olduğu onuncu il olarak, başkent sıfatıyla göç yönetiminde kapasıcı ve hak temelli bir model sergilemektedir. Belediyenin 2015-2019 dönemindeki ilk müdahaleleri, özellikle mülteci kadın ve çocukların korunmasına odaklanmış; Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile yapılan protokoller çerçevesinde kadın konukevleri mültecilerin kullanımına açılmıştır (ABB, 2015, 2016). Bu süreçte sadece kent içindeki nüfusa değil, kent dışındaki çadır kamplarda yaşayan binlerce Türkmen ve Suriyeli çocuğa da giysi ve bot yardımı ulaştırılarak krizin insani boyutu yönetilmeye çalışılmıştır. 2016 Yılında kadın konukevlerinde kalan 64 kadın, 37 çocuk mülteci olarak toplamda 101 kişi barınırken 2017 yılında 124 mülteci kadın ve çocuk bu hizmetten yararlanmıştır (ABB, 2016, 2017).

2020-2024 Stratejik Planı ile Ankara, göç yönetimini “gönüllülük”, “eşit erişim” ve “ayrımcılıkla mücadele” prensipleri üzerine inşa etmiştir (ABB, 2019). Bu dönemde belediye, göçmenlerin mekânsal olarak belirli noktalarda yoğunlaşmasını önlemeyi ve düzenli dağılımı sağlamayı stratejik bir hedef olarak belirlemiştir. Kurumsal düzeyde ise Dünya İdari Kentler Birliği (WACA) gibi uluslararası platformlarda başkanlık düzeyinde temsil edilerek, göç ve entegrasyon süreçlerinde küresel bir aktör haline gelmiştir (ABB, 2019). Sosyal hizmetler alanında ise Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ile iş birliği yapılarak mülteci kadın ve gençlerin üreme sağlığı, toplumsal uyum ve ekonomik hayata katılımı projelerle desteklenmiştir (ABB, 2020).

2021 yılından itibaren ABB, sosyal yardımları dijitalleşme ve yerel eşitlik vizyonu ile birleştirmiştir. “Yerel Eşitlik Eylem Planı” kapsamında çocuk evlilikleriyle mücadele ve mülteci kadınların güçlendirilmesi hedeflenirken, sosyal yardımlar “Başkent Kart” sistemi üzerinden hem dar gelirli vatandaşlara hem de yaklaşık 20 bin mülteciye ulaştırılacak şekilde modernize edilmiştir (ABB, 2021, 2022). Özetle Ankara Büyükşehir Belediyesi; başlangıçtaki barınma ve gıda odaklı insani yardımlarını, zamanla uluslararası ortaklıklarla desteklenen, ayrımcılık karşıtı ve teknoloji temelli bir sosyal uyum modeline dönüştürmüştür.

Ankara Büyükşehir Belediyesi, göç ve göçmenlere yönelik çalışmalarını temel insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde şekillendirmiştir. Belediye, stratejik planlarında hizmetlerin gönüllülük esasına dayanarak herkes için eşit ve ke-

sintisiz sunulmasını hedeflemiş, etnik ve dini kimlikler gözetmeksizin kapsayıcı bir yaklaşımı benimsemiştir. Ankara'nın, kültürlerarası gelişim, göç ve entegrasyon temalı uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapması ve aktif katılım göstermesi, belediyenin göç konusundaki bilgi üretim süreçlerine de önem verdiğinin bir göstergesidir.

4.5. Araştırma Bulguları ve Değerlendirme

Türkiye'nin göç hareketlerinde hedef, kaynak ve transit ülke konumunda olması göçmenler tarafından çekici aktör kategorisinde değerlendirilmesinden dolayı bu durum merkezi yönetimden ayrı olarak, yerel yönetim birimlerini ağırlıklı olarak yerel düzeyde göç alanında politikalar geliştirilmesi, araştırmalar yapılması, etkinlikler düzenlenmesi, çeşitli faaliyetlerin yürütülmesi ve çözüm odaklı tedbirlerin alınmasına sebep olmuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan, seçili on büyükşehir belediyelerinde artan göç hareketliliği karşısında hem hizmet sunumu hem de sosyal uyum politikaları geliştirme zorunluluğu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda Göç İdaresi Başkanlığı 2025 yılı verileri dikkate alınarak, geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin yoğunlukla yaşadığı İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Hatay, Bursa, Konya, İzmir, Ankara ve Mersin büyükşehir belediyelerinin göç ve göçmen politikaları karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Belediyelerin hizmet sunumları; sağlık, eğitim, sosyal uyum, ekonomik entegrasyon ve kurumsal kapasite konuları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu analiz süreci, belediyelerin kendi bünyesinde geliştirilen, kamuya açık kaynakları olan stratejik planları, faaliyet raporlarından elde edilen veriler temel alınmıştır.

İncelenen büyükşehir belediyelerin büyük çoğunluğu, öncelikli olarak göçmenlere yönelik temel insani hizmetleri; barınma, konaklama, sağlık, eğitim destekleri sunmayı hedeflemiştir. Özellikle sosyal uyum çalışmaları çerçevesinde düzenlenen, dil kursları, sosyal ve kültürel entegrasyon etkinlikleri ve psikososyal ve sağlık destek hizmetleri birçok belediyenin öncelikli faaliyet alanları arasında yer almıştır. Bunların yanı sıra ulusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak finansal kaynak yaratma ve kapasite artırımı hedeflenmiştir.

Her belediyenin göçmen politikaları, bulunduğu bölgenin demografik yapısına, ekonomik kapasitesine ve göçmen yoğunluğuna göre farklılık göstermektedir. Suriye iç savaşına sınır konumunda olan **Adana ve Şanlıurfa** gibi şehirler, göçmenlere yönelik hizmet sunumunda daha kapsamlı ve yapısal programlar geliştirmiştir. Gaziantep sosyal hizmet uygulamaları kapsamında barınma, sağlık, eğitim ve istihdam gibi temel ihtiyaçlara yönelik politikaların göçmen grupları da kapsayacak

şekilde tasarlandığı dikkat çekmektedir. 2015 yılı sonrası incelemeye alınan projelerde, sosyal uyum ve entegrasyonun desteklenmesi hedeflenmiş; Gençlik Merkezleri, Suriyeli Misafirler Bilgi ve Eğitim Merkezi, meslek edindirme kursları ve çeşitli alanlarda faaliyetlerle mülteci genç ve çocuklara aktif katılım alanları sunulmuştur. Diğer yandan, GASMEK, Ensar Toplum Merkezi ve SADA Kadın Gelişim Merkezi gibi yapılar sayesinde öncelikle kadınlar olmak üzere çocuklar ve gençler kapsamlı özel sosyal destek mekanizmaları hayata geçirilmiştir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, artan göçmen nüfusunun ihtiyaçlarına karşılık vermek amacıyla çeşitli hizmet ve projeleri hayata geçirmiştir. Belediye, göçmenlerin toplumsal hayata uyumlarını sağlamak ve yaşam koşullarını iyileştirmek doğrultusunda aktif olarak ulusal ve uluslararası düzeyde, yerel yönetimler alanında çok yönlü çalışmalar yürütmektedir. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan Göç ve Uyum Hizmetleri Şube Müdürlüğü, göçmen ve mültecilere yönelik sosyal, kültürel ve ekonomik uyum faaliyetlerinin düzenlenmesi, planlanması ve koordine edilmesi açısından önemli kurumsallaşma adımıdır. Özellikle Suriyeli kadın ve çocuklara yönelik düzenlenen sosyal destek programları, kırılgan grupların korunmasına katkı sağlamaktadır. Kadın destek merkezlerinde sunulan mesleki eğitim kursları ve danışmanlık hizmetleri, göçmen kadınların ekonomik hayata katılımını teşvik ederek kent yaşamında kadının önemini vurgulamaktadır. Sağlık hizmetlerinin etkin ve kapsayıcı kullanılması adına Hatay ve Mersin Büyükşehir Belediyesi ile Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi politikaları ön plana çıkmaktadır. Kadın ve çocuk mültecilere yönelik çalışmaları ile Ankara, İstanbul, Şanlıurfa, Adana, İzmir ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyeleri öne çıkmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, yoğun nüfusu ile göçmen sayısının kente etkilerini en az düzeyde tutmak amacıyla kapsayıcı, eşitlikçi ve bütüncül bir anlayışla göç yönetişimini ele almayı hedeflemiştir. Bununla birlikte, öncelikle çocuklara, kadınlara ve dezavantajlı gruplara yönelik sosyal uyum programları; çok dilli bilgilendirme hizmetleri; eğitim, barınma ve istihdama yönelik destekler ile kent genelinde hizmet yönetimi sunulmasını amaçlamaktadır. Ayrıca, veri temelli karar alma süreçlerine katkı sunan İçerik Yönetim Sistemi ve MahalliMap gibi dijital altyapılar ile mekânsal ve yönetsel kapasitenin artırılması planlanmıştır. Göçmenlerin yalnızca hizmet alan konumundan çıkıp, kentsel yaşamın aktif birer bireyi olmalarını amaçlayan “sistem mezuniyeti” anlayışı, sosyal yardımın sürekli olarak sağlanması beklentisinin önüne geçilerek sistemin bir parçası olarak hareket edilmesini destekler niteliktedir. Bu doğrultuda hayata geçirilen mesleki eğitim, kooperatif destekleri ve kadınlara yönelik programlar, sosyal yardıma bağımlılığı azaltmayı ve üretkenliği teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bu noktada İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin, diğer büyükşehir belediyelerinden farklı olarak karşılıklı yönetim modeli geliştirildiği görülmektedir.

Bursa Büyükşehir Belediyesinde, kente yönelik yüksek göç oranları dikkate alınarak, Konya ilinde olduğu gibi, göçle gelen bireylerin aidiyet duygusunun geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra, kaçak yapılaşmanın ve çarpık kentleşmenin önlenmesi yönünde çalışmalar yapılması gerektiği belirlenmiştir. Fakat **Bursa ilinde, diğer illere kıyasla** hizmetlerin daha sınırlı ve kısa vadeli olduğu gözlemlenmiştir. Süreklilik ve bütüncül yönetim modeli kavranamamış, çalışmalar dönemsel olarak uygulamada kalmıştır. Hatay'da insani yardımlar ön plandayken, göçmen ve mültecilere yönelik sosyal yardım, altyapı düzenlemeleri, çevre sağlığı hizmetleri, defin ve nakil organizasyonları gibi pek çok hizmet alanında sorumluluk üstlendiği görülmektedir. Özellikle sağlık hizmetlerine erişimde mobil rehberlik araçlarının kullanılması, çevre ve atık sorunlarına yönelik projelerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ancak bazı olumsuz koşulların oluşması; 6 Şubat deprem felaketi, covid-19 pandemi süreci gibi dönemlerde göç ve göçmen politikalarını sekteye uğratmış, Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep illeri gibi sınırda bulunan kentlerin ulusal ve uluslararası arenada daha fazla aktif olması gözlemini doğurmuştur. **Mersin** sağlık hizmetlerinin sürekliliği, kültürel uyumu ve ekonomik entegrasyonu teşvik eden projelere ağırlık vermiştir. Bu planlar kapsamında, hem aşılama ile HIV/AIDS ve üreme sağlığına dair bilgilendirme, hem de göçle gelen nüfusun sosyal ve mekânsal entegrasyonu gözetilerek bütüncül bir politika hedeflenmiştir. Mersin Büyükşehir Belediyesi tarafından, göçmenlerin entegrasyonu için psikososyal destek, eğitim seminerleri, sosyal yardımlar ve kadınların güçlendirilmesine yönelik çeşitli projeleri hayata geçirmiştir. Özellikle Uyum Masası'nın kurulması ve Kadın Spor ve Mesleki Eğitim Merkezi, Suriyeli çocuklara gıda yardımı, çadır kentlerdeki yemek dağıtımları ve Sosyal Uyum Merkezi gibi projeler ile yerel düzeyde insan odaklı bir hizmet anlayışının benimsendiğini görülmektedir. Bu noktada Mersin Büyükşehir Belediyesi'nin, diğer büyükşehir belediyelerine kıyasla sağlık alanında bütüncül politikaların yürütüldüğü görülmektedir. Adana özellikle, eğitim, sağlık ve psikososyal danışmanlık hizmetleri gibi temel hizmetlere katılımı güçlendiren projeler, sağlanan profesyonel mutfak eğitimleri, sosyal uyum ve istihdam olanaklarını artırmaya yönelik politikalarla ağırlıklı olmuştur. Belediyenin çeşitli uluslararası fon sağlayıcı kuruluşlarla yürüttüğü projeler, yerli ve göçmen nüfus arasındaki entegrasyonu sağlamak ve istihdam ettirmek amacıyla geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Bu durum, Bursa ve Konya büyükşehir belediyeleri arasında Adana Büyükşehir Belediyesi'ni ön plana çıkarmaktadır. Konya, toplumun kaynaşmasında, toplumun bütünlüğünü tehdit edebilecek ayrıştırıcı eğilimlerin önüne geçilmesini hedef strateji olarak belirlemiştir. Fakat uluslararası arenada katılımcı bir kent olarak değerlendirilememektedir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi, sosyal uyum konusunda yenilikçi projeler üretmiş; kültürel etkinlikler, kadın ve çocuklara yönelik özel destek programları ile dikkat çekmektedir. Ulusal ve uluslararası kamu kurum ve kuruluşlarıyla birlikte birçok projede aktif olarak yer almış ve ev sahipliğinde bulunmuştur. Bu tür projeler, İzmir'in göçmen politikalarında ekonomik entegrasyonu ön planda tutan bir yaklaşım sergilediğini, göçmenlere ekonomik alanda yer açılması gerekliliğinin önemli bir temelde olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda Ankara Büyükşehir Belediyesinden de kadınlara ve çocuklara yönelik kapsayıcı ve koruyucu politikaları öne çıkarmaktadır. Ankara Büyükşehir Belediyesi, göç ve göçmenlere yönelik çalışmalarını temel insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri çerçevesinde şekillendirmiştir. Belediye, stratejik planlarında hizmetlerin gönüllülük esasına dayanarak herkes için eşit ve kesintisiz sunulmasını hedeflemiş, etnik ve dini kimlikler gözetmeksizin kapsayıcı bir yaklaşımı benimsemiştir. Ulusal ve uluslararası düzeyde birleşimlere katılım sağlanması ve projeler gerçekleştirilmesi noktasında Ankara, aktif rol alan şehirler İzmir, Şanlıurfa ve Adana Büyükşehir belediyelerinin yanında yer almaktadır. Diğer yandan Ankara, merkezi yönetimle koordineli bir şekilde çalışarak hem hizmetlerin planlanmasında hem de uygulamada stratejik bir yaklaşım benimsemiştir.

Tablo 1. Seçili Kentlerin Göçmenlere Yönelik Projeleri, Stratejik Planları ve Kurumsal İş Birlikleri

Belediye	Ana Girişim ve Projeler	Stratejik Planlar	İş Birlikleri
İstanbul	İletişim Merkezi, Sosyal Uyum Programları, İstanbul'da İnsana Yakışır İşlerin Desteklenmesi Projesi, İSMEK Kursları, MISGM	2019-2023 Göç Stratejileri	UNHCR, AFAD, STK'lar, ILO
Gaziantep	Hayat Boyu Öğrenme Merkezleri (GASMEK), Gençlik Merkezleri, Hoş Geldin Minik Hemşerim Projesi, Yüreğinden Gökçe Alanlar Projesi	2018-2022 Entegre Plan	UNDP, AB Fonları
Şanlıurfa	Göç ve Uyum Hizmetleri Şubesi, Mesleki Eğitim Projeleri, Göçmen İşleri Koordinasyon ve Bilgilendirme Merkezi Projesi, Suriye'ye Yönelik Türkiye Dayanıklılık Projesi 2018-2019, Fiziki Tadilat Odası Projesi, Suriyeli Mülteciler Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri, Misafirlere Yönelik Ayni Yardım Lojistik Merkez Projesi, Göçmen Bilgilendirme ve Koordinasyon Projesi, Göç ve Ulaşım Zirveleri, Meclis Üyelerinin Eğitim Programı Projesi, Suriye Krizine Yönelik Kurumsal Kapasite Geliştirme Projesi, Dayanıklılık Projesi	2018-2022 Sosyal Uyum Planı	IOM, UCLG-MEWA, UNDP, İLBANK, WALD, SGDD-ASAM

Adana	Mesleki Eğitim ve Sosyal Destek Programları, Renkli Kentler Girişimi, Göçmen ve mülteciler için eğitim ve sosyal uyum projeleri, Psikososyal Destek Merkezi, Kitabım ve Okulum Benim Başarı Yolum	2017-2021 Stratejik Plan	Care International, GIZ, ASAM, IOM
Hatay	Toplum Merkezleri, Defin ve Hamam Hizmetleri	2020-2024 Entegre Strateji	UNHCR, IOM
Mersin	Sosyal Destek Merkezleri, Dil ve Kültür Kursları, Kadın Spor ve Mesleki Eğitim Merkezi Projesi, Herkes için Hep Birlikte Sağlık Projesi, Üreme Sağlığı Eğitimleri	2019-2023 Uyum Stratejisi	UNHCR, STK'lar, IOM
Bursa	Kültürel Etkinlikler, Eğitim ve Danışmanlık Hizmetleri	2018-2022 Göç Eylem	UNDP, TOBB
Belediye	Ana Girişim ve Projeler	Stratejik Planlar	İş Birlikleri
Konya	Meslek Edindirme Kursları (KOMEK), Destek Programları	2019-2023 Entegre Plan	ICMPD, AB Fonları
İzmir	Göçmen Danışma ve Bilgilendirme Merkezi, Kardeş Aile Projesi, Çocuk Hakları Birimi, Agora Birarada Yaşam Birimi Etkinliği, Abla-Ağabey-Kardeş Projesi, Ortak Kültürel Miras Projesi, Türkiye ve AB Arasında Koruma ve Diyalog-II, Türkiye'de Çocuk Ticareti/Emek Sömürüsü Konulu Projeler, Belediyelerin Kapasite Geliştirme Projesi	2018-2022 Göç Planı	UNHCR, IOM, UCLG-MEWA, SGDD-ASAM
Ankara	Geçici Koruma Vatandaşlığı Danışmanlığı, Mülteci kadınlar ve gençlerin güçlenmesi, sosyal uyumlarının ve topluma katılımlarının desteklenmesi Projesi	2019-2023 Uyum Stratejisi	BM kuruluşları, STK'lar, UNEPA

Kaynak: Yazarlar Tarafından Oluşturulmuştur.

Tablo 1'de gösterilen verilere göre incelenen on büyükşehir belediyesinin göçmenlere yönelik projeleri, stratejik planlamaları ve ulusal/uluslararası iş birlikleri bakımından farklı düzeylerde etkinlik sergilediği görülmektedir. İstanbul, Gaziantep ve Şanlıurfa Büyükşehir Belediyeleri; göçmenlere yönelik çok boyutlu ve kurumsallaşmış yaklaşımlar geliştirmeleri açısından ön plana çıkmaktadır. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi, göçmen istihdamına yönelik İSMEK kursları, sosyal uyum projeleri ve uluslararası iş birlikleriyle (UNHCR, ILO, AFAD) oldukça geniş kapsamlı bir strateji izlemiştir. Gaziantep ise Hayat Boyu Öğrenme Merkezleri ve "Hoş Geldin Minik Hemşerim" gibi özgün projeleriyle, yerel halk ve göçmen topluluklar arasında sosyal uyumu hedefleyen kapsayıcı modeller sunmakta-

dır. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, listedeki belediyeler içinde en kapsamlı proje portföyüne sahip olmasıyla dikkat çekmektedir. Bu belediye yalnızca sosyal destek değil, aynı zamanda kurumsal kapasite geliştirme ve yönetim bağlamında da ciddi çalışmalar yürütmektedir. Adana, Mersin ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri, sosyal uyum ve mesleki eğitim alanlarında etkin projeler geliştirmiş; özellikle kadınlara ve gençlere yönelik psikososyal destek ve kültürel etkileşim odaklı faaliyetler yürütmüşlerdir. Adana'nın "Mutfakta Umut Var" ve "Kitabım ve Okulum Benim Başarı Yolum" gibi projeleri, toplumsal uyumu artırıcı bir perspektif sunarken; İzmir'in Kardeş Aile ve Ortak Kültürel Miras projeleri göçmenlerin sosyal hayata katılımını desteklemektedir.

Buna karşın, Hatay ve Bursa Büyükşehir Belediyelerinin faaliyetleri daha sınırlı düzeyde kalmaktadır. Hatay, temel hizmet sunumuna (defin, hamam vb.) odaklanmış; Bursa ise kültürel etkinlikler ve danışmanlık hizmetleriyle sınırlı bir yaklaşım geliştirmiştir. Bu durum, söz konusu belediyelerin göç yönetimi konusunda kurumsal planlama eksikliklerine işaret etmektedir. Konya ve Ankara ise göçmenlerin sosyo-ekonomik uyumu üzerine yoğunlaşan projeler geliştirmiştir. Özellikle Konya'daki KOMER kursları ve Ankara'nın kadın ve gençlik odaklı güçlenme projeleri, hedef kitleye yönelik spesifik çözümler üretme açısından dikkat çekmektedir.

Stratejik planlar açısından değerlendirildiğinde, belediyelerin büyük çoğunluğunun 2018-2023 dönemine denk gelen bir zaman diliminde göçmenlere yönelik stratejiler geliştirdiği görülmektedir. Ancak, bu planların uygulanabilirliği ve sürdürülebilirliği yerel kaynaklara, yönetsel kapasiteye ve uluslararası iş birliklerinin düzeyine göre değişiklik göstermektedir. İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa ve İzmir gibi şehirlerin, çeşitli uluslararası kuruluşlarla (UNHCR, IOM, UNDP, ICMPD vb.) kurduğu iş birlikleri sayesinde hem finansal hem de teknik kapasite bakımından daha güçlü pozisyonda olduğu gözlemlenmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışma, Türkiye'de geçici koruma statüsü altındaki Suriyeli nüfusun yoğun olarak bulunduğu ilk on şehrin, büyükşehir belediyesi olmasından dolayı göç ve göçmen politikalarını karşılaştırmalı bir şekilde incelemiştir. Araştırma, belediyelerin sosyal uyum, kurumsal kapasite, hizmet sunumu ve göç yönetimindeki stratejik yaklaşımlarını değerlendirerek, Türkiye'deki yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik uygulamalarındaki çeşitliliği ortaya koymuştur. Bulgular, her belediyenin göç yönetimine dair yaklaşımlarının, o şehrin sosyo-demografik yapısı, ekonomik durumu ve göçmen yoğunluğu ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

Gaziantep, Şanlıurfa ve Adana gibi sınır bölgelerinde, belediyeler çok yönlü ve yapısal sosyal uyum projeleri geliştirerek, temel hizmetlerin yanı sıra göçmenlerin entegrasyonunu da hedeflemiştir. Özellikle Şanlıurfa ve Adana büyükşehir belediyeleri, mülteci gençleri ve kadınları hedef alan projelerle sosyal uyumu sağlamayı amaçlamıştır. İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirler ise, daha geniş kentsel alanlarda, kapsayıcı ve sürdürülebilir göç politikaları ile dikkat çekmiştir. Bu belediyeler, göçmenlerin yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, onların ekonomik ve sosyal entegrasyonunu sağlamaya yönelik projelere de büyük önem vermektedir. Özellikle İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin veri temelli karar alma süreçleri ve "sistem mezuniyeti" yaklaşımı, göç yönetiminde yenilikçi bir model ortaya koymuştur. Mersin, sağlık hizmetleri ve sosyal destek konusunda bütüncül bir yaklaşım sergilerken, Hatay ve Konya örneklerinde insani yardımlar ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte, Bursa'da göç yönetimi hizmetlerinin genellikle kısa vadeli ve sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir; bu da uzun vadeli stratejik planlamanın eksikliğini işaret etmektedir.

Araştırma, yerel yönetimlerin kurumsal kapasite ve kaynak yetersizlikleri gibi engellerle karşılaştıklarını, ancak ulusal ve uluslararası iş birlikleriyle bu engellerin aşılabileceğini göstermektedir. Özellikle kadın ve çocuklara yönelik yapılan özel projeler, sosyal uyumun artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ancak, göç ve yerel yönetim ilişkisi bağlamında, tüm belediyeler için en büyük zorluk, sürdürülebilirlik ve kurumsal kapasiteyi artırmaya yönelik yatırımların eksikliğidir.

Sonuç olarak, Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin göç ve göçmen politikalarının etkinliğini artırmak için, daha fazla kaynak tahsisi, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ve uzun vadeli stratejik iş birliklerinin kurulması gerekmektedir. Belediyelerin yalnızca hizmet sağlayıcı değil, aynı zamanda toplumsal uyum ve bütünleşme süreçlerinin aktif birer aktörü olarak rol almaları, göç yönetiminde sürdürülebilir ve insancıl politikaların geliştirilmesine olanak sağlayacaktır.

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem: The objective of this study is to examine the changes caused by Syrian migrants in local government policies through metropolitan municipalities and to identify emerging problems along with their respective solutions. The research sample consists of the metropolitan municipalities of Istanbul, Gaziantep, Şanlıurfa, Adana, Hatay, Mersin, Bursa, Konya, Izmir, and Ankara. These provinces were selected because they are the top ten cities with the highest Syrian populations and all hold metropolitan status. The policies implemented regarding Syrian migrants by these ten metropolitan municipalities, which possess the broadest sphere of influence and authority in the country, will be analyzed comparatively on a provincial basis. In line with migrant numbers and identified policies, the integration levels, policy adequacy, and scope of these municipalities have been evaluated.

Research Question/s: How has the phenomenon of migration triggered structural and functional shifts in the local government policies of the ten selected metropolitan municipalities with high Syrian populations; and to what extent is the institutional capacity of these municipalities adequate for developing sustainable, integration-oriented policies in the face of existing administrative and financial obstacles?

Literature Review: The legal positions of migrants in their host countries are shaped by the legal statuses that define them. Statuses such as refugee, conditional refugee, asylum seeker, subsidiary protection, and temporary protection are the fundamental legal categories that determine the rights and obligations of migrants, particularly within the context of international protection. Specifically in Turkey, the Law on Foreigners and International Protection (LFIP) No. 6458 serves as the constitutional text regulating the rights of migrants and forms the bedrock of migration management. Turkey's migration policies have evolved into a more systematic and institutionalized structure moving beyond the crisis-oriented reflexes developed against mass migration movements post-2011 through strategic documents, national action plans, and readmission agreements developed within the scope of the European Union alignment process. In this framework, as both a transit and a destination country, Turkey follows a multi-layered legal and political strategy in migration management. This situation demonstrates that migration is not merely a demographic variable but also a matter of governance. This situation reveals that metropolitan municipalities have ceased to be institutions solely responsible for physical infrastructure and environmental services, evolving instead into multi-faceted local actors with the capacity to produce and implement social policies. In this context, the role played by local governments in managing complex social

issues such as the phenomenon of migration gains further significance, providing a theoretical foundation for the analyses of the relationship between migration and municipalities that will be conducted in the following section.

Methodology: This research was conducted as a comparative study focusing on ten selected metropolitan municipalities, in line with the primary objective of the study. While the research includes conceptual and institutional information through a literature review, it was also developed based on the activity reports, strategic plans, and local migration projects of the ten selected municipalities from 2015 onwards. Document analysis, a qualitative research method, is a data collection technique aimed at the systematic examination of written materials. This method enables the researcher to analyze sources such as official documents, reports, plans, archival records, written texts, or digital content in accordance with pre-determined objectives and questions. In document analysis, data can be subjected to descriptive or content analysis; thus, themes, trends, or deficiencies within the documents can be revealed. This method, frequently utilized in evaluating the activities of public institutions and local governments, ensures a systematic examination of existing practices.

Result and Conclusion: In the research, the activity reports and strategic plans prepared by the relevant municipalities since 2015, along with migration-oriented projects implemented at the local level, were examined through the document analysis method. In light of these analyses, the municipalities' modes of service delivery for migrants, the administrative and financial obstacles they encounter, their national and international collaborations, and the solutions they have developed were evaluated comparatively. Accordingly, the approaches of metropolitan municipalities toward the phenomenon of migration, as well as the scope and effectiveness of their policies, were analyzed in relation to their local institutional capacity; the necessity of sustainable and integration-oriented policies within the context of the relationship between migration and local government was emphasized.

Etik Beyanı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Kamu Yönetimi ve Politikaları Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazarlarına aittir.

Yazar Katkıları: Yazarlar, çalışmanın tamamına katkı sunmuştur.

Çıkar Beyanı: Yazarlar ya da herhangi bir kurum/ kuruluş arasında çıkar çatışması yoktur.

Ethics Statement: The authors declare that the ethical rules are followed in all preparation processes of this study. In the event of a contrary situation, the Journal of Public Administration and Policy has no responsibility and all responsibility belongs to the author of the study.

Author Contributions: The authors has contributed to all parts and stages of the study.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest among the authors and/or any institution.

KAYNAKÇA

- Adana Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://www.adana.bel.tr/tr/faaliyet-raporu>
- Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2019). *2020-2024 dönemi stratejik planı*. <https://s.ankara.bel.tr/files/2022/04/06/c2dd96f266679134a44d544972fd36dc.pdf>
- Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://www.ankara.bel.tr/dokumanlar/saydamlik-ve-hesapverilebilirlik/stratejik-yonetim-araclari/faaliyet-raporlari>
- Baş, T., & Akturan, U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2014). *2015-2019 dönemi stratejik planı*. <https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/birimek/2015-2019-stratejik-plan.diger.u8RAERrHKm.pdf>
- Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2022). *2020-2024 dönemi stratejik planı*. https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/yayinlar/191011104504_0.0.0.BBB-2020-2024-Stratejik-Plani.pdf
- Bursa Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://www.bursa.bel.tr/yayinlar?tur=kurumsal>
- Çakan, S. (2022). Hukuk ve göç. İçinde Öcal, A. (Ed.). (2022). *Göç politikalarına disiplinler arası bir bakış* (1. baskı). Detay Yayıncılık.
- Çamur, A. (2017). Suriyeli mülteciler ve belediyelerin sorumluluğu: İzmir örneği. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 113-129.
- Castles, S., ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2017). "Kopuş" tan "Uyum"a kent mültecileri: Suriyeli mülteciler ve belediyelerin süreç yönetimi: İstanbul örneği. Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://eski.gaziantep.bel.tr/tr/plan-ve-rapor>
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. (2023). *2023 yılı mali durum raporu*. <https://www.gaziantep.bel.tr/uploads/2024/06/faliyet-kitabi-yeni-9-compressed-1.pdf>
- Göç İdaresi Başkanlığı, (2024). <https://www.goc.gov.tr/hakkimizda>, E. T: 16.02.2024.

- Göç İdaresi Başkanlığı, (2025). Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
- Hatay Büyükşehir Belediyesi. (2014). *2015-2019 dönemi stratejik planı*. <https://hatay.bel.tr/Uploads/Docs/2015-2019-stratejik-plan%C4%B1.pdf>
- Hatay Büyükşehir Belediyesi. (2020). *2020-2024 dönemi stratejik planı*. <https://hatay.bel.tr/Uploads/Docs/2020-2024-stratejik-plani.pdf>
- Hatay Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://hatay.bel.tr/raporlar>
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://ibb.istanbul/ibb/faaliyet-raporlari/>
- İzmir Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://www.izmir.bel.tr/tr/Dokumanlar/23/43>
- Kirişçi, K. (2014). *Syrian refugees and Turkey's challenges: Going beyond hospitality*. Washington, DC: Brooking Institution.
- Konya Büyükşehir Belediyesi. (2020). *2020-2024 dönemi stratejik planı*. https://eski.konya.bel.tr/dosyalar/stratejik_plan_2020_2024/stratejik_plan.pdf
- Konya Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://www.konya.bel.tr/birim/strateji-fon-ve-hibeler-sube-mudurlugu/faaliyet-raporu>
- Menekşe, M. (2021). Göç ve medeniyet: Osmanlı Afrika'sında (Libya) medeniyetin inşasında göçmenlerin rolü. *Mediterranean Journal of Humanities*, 10, 127-158. <https://doi.org/10.13114/MJH.2021.556>
- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2014). *2015-2019 dönemi stratejik planı*. <https://www.mersin.bel.tr/dokumanlar/2015-2019-mbb-stratejik-plan>
- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2022). *2020-2024 dönemi stratejik planı*. <https://www.mersin.bel.tr/dokumanlar/2020-2024-donemi-stratejik-plani>
- Mersin Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://mersin.bel.tr/dokumanlar/mbb-faaliyet-raporlari>
- Öcal, Yemen A. (2020). Göç politikaları ve düşünce kuruluşları ilişkisi üzerine bir inceleme. *Turkish Studies - Economy*, 15(4), 2289-2310. <https://doi.org/10.47644/TurkishStudies.46644>
- Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi. (2025). *Yıllık faaliyet raporları*. <https://www.sanlıurfa.bel.tr/kategori/224/3/faaliyet-raporu>

- Taneri, G. (2012). Uluslararası hukukta mülteci ve sığınmacıların geri gönderilmemesi (nonrefoulement) ilkesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Topal, A. H. (2015). Geçici koruma yönetmeliği ve Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüsü. İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2(1), 05-22.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM). (1961). Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin tasdiki hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/125). https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/KM___/d00/c002/km__00002024ss0053.pdf
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Resmî Gazete, 1982, (Sayı. 17863), 22, 3. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete. (2013). Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (Kanun No. 6458). <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm>
- Varcan, N., Taraktaş, A., & Hacıköylü, C. (2013). Yerel yönetimler (1. baskı). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yıldız, U., & Sert, D. (2021). Dynamics of mobility-stasis in refugee journeys: Case of resettlement from Turkey to Canada. *Migration Studies*, 9(2), 196-215.
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete (2005). 5393 Sayılı Belediye Kanunu, (Kanun No. 6458). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050713-6.htm>